

KỸ NĂNG THIẾT KẾ VÀ SỬ DỤNG GIÁO ÁN ĐIỆN TỬ TẠI TRƯỜNG CAO ĐẲNG CẢNH SÁT NHÂN DÂN II

Trung tá, ThS. Bùi Đình Thi *

Tóm tắt nội dung: Trong những năm qua, việc ứng dụng công nghệ thông tin (CNTT) nhất là sử dụng giáo án điện tử (GADT) được xem là giải pháp hữu hiệu để đổi mới phương pháp dạy học (PPDH) nhằm nâng cao chất lượng đào tạo tại trường Cao đẳng Cảnh sát Nhân dân II (CSND II). Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đã đạt được thì GADT được sử dụng tại trường thời gian qua vẫn còn nhiều hạn chế. Bài viết chỉ rõ một số điểm tồn tại trong quá trình thiết kế và sử dụng GADT thường gặp của giáo viên (GV) nhà trường, từ đó đề xuất một số định hướng về kỹ năng thiết kế và sử dụng GADT nhằm phát huy tính sáng tạo, chủ động của học viên (HV).

*****

Ngày nay, CNTT đang được ứng dụng rộng rãi vào mọi lĩnh vực của đời sống xã hội, trong đó có giáo dục. Việc ứng dụng những thành tựu của CNTT vào quá trình dạy học đang là xu thế tất yếu trong các trường học ở nước ta đã tạo nên những chuyển biến tích cực về đổi mới PPDH. Người GV khi ứng dụng hiệu quả những kỹ thuật CNTT vào bài giảng kết hợp với việc sử dụng hợp lý các PPDH khác nhau sẽ giúp cho người học không ngừng nâng cao tính tích cực, tự giác trong nhận thức, chủ động để chiếm lĩnh kiến thức mới nhằm đạt được mục tiêu học tập đã đề ra.

Nhằm nâng cao hơn nữa chất lượng đào tạo đối với các bậc học tại trường Cao đẳng CSND II, trong những năm qua Đảng ủy - Ban giám hiệu nhà trường luôn dành sự quan tâm đặc biệt trong việc lãnh đạo, chỉ đạo việc đổi mới PPDH và ứng dụng CNTT vào hoạt động giảng dạy được xác định là một trong những giải pháp hữu hiệu. Chính vì vậy, bên cạnh việc tổ chức các lớp tập huấn hàng năm về phương pháp sư phạm, kỹ năng sử dụng các PPDH tích cực; tổ chức các buổi hội thảo khoa học, tọa đàm về đổi mới PPDH... thì nhà trường cũng rất chú trọng

nâng cao chất lượng công tác đầu tư hệ thống trang thiết bị dạy học. Đến nay, tất cả các hội trường ở hai cơ sở đều được trang bị đầy đủ hệ thống máy chiếu, phương tiện nghe nhìn, 100% GV được trang bị máy tính xách tay đã tạo nên những điều kiện hết sức quan trọng, là “chất xúc tác” cần thiết nhằm hướng đến sự chuyển đổi dần các PPDH truyền thống trước đây bằng các PPDH tích cực như: động não, nêu vấn đề, chương trình hóa, chia sẻ theo cặp, đóng vai... để từng bước khắc phục lối truyền thụ một chiều, giúp học viên (HV) hiểu bài sâu, phát triển năng lực tư duy, hình thành và phát huy tính sáng tạo, tích cực, chủ động cho HV.

Thực tế những năm qua, hầu hết GV nhà trường khi thực hiện hoạt động giảng dạy đều ít nhiều có sử dụng máy tính và ứng dụng các kỹ thuật CNTT, phổ biến nhất là hình thức sử dụng GADT được biên soạn bằng phần mềm trình diễn PowerPoint. Việc sử dụng GADT trong quá trình giảng dạy với các thiết bị đa phương tiện đã góp phần làm cho mỗi tiết giảng sinh động, hấp dẫn và hiệu quả hơn. Với những hiệu ứng hoạt hình, âm thanh, phim, ảnh, sơ đồ, mô hình...

* Trưởng Bộ môn NN - TH,
Trường Cao đẳng Cảnh sát nhân dân II.

trong GAĐT đã tạo nên sự hứng thú và tập trung theo dõi của HV, bước đầu giúp HV rèn luyện được các kỹ năng quan sát và cảm nhận một sự kiện, sự việc, tình huống nghiệp vụ... Nhờ sử dụng GAĐT trong các tiết giảng cộng với lời giảng của GV đã giúp cho HV có những nhận thức đầy đủ, khách quan về nội dung học tập, khơi gợi hứng thú học tập, tạo tiền đề cho việc hình thành năng lực tự học ở HV. Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đã đạt được thì việc thiết kế và sử dụng GAĐT tại trường Cao đẳng CSND II nhìn chung vẫn chưa thực sự đáp ứng yêu cầu về mục tiêu đổi mới PPDH theo hướng hiện đại, tích cực, chủ động, biến quá trình đào tạo thành quá trình tự đào tạo. Thông qua những tiết giảng có sử dụng GAĐT hiện nay cho thấy những hạn chế thường gặp thể hiện ở một số điểm sau:

Thứ nhất, đa số GAĐT được GV nhà trường khai thác sử dụng hiện nay còn chủ yếu là để trình diễn, minh họa kiến thức chứ chưa thực sự chú trọng đến phương pháp sử dụng sao cho có hiệu quả trong việc hỗ trợ hoạt động tự chủ nhận thức, phát huy tính sáng tạo, tích cực, chủ động cho HV. Khi sử dụng GAĐT trong từng tiết giảng cho thấy sự tương tác giao tiếp giữa GV và HV rất hạn chế. Hoạt động kiểm tra đánh giá khả năng nhận thức của HV còn nghèo nàn về nội dung và hình thức tổ chức.

Thứ hai, việc khai thác sử dụng phần mềm máy tính để thiết kế GAĐT (PowerPoint) trong giảng dạy còn bị lạm dụng, nhiều khi chỉ là thay cho việc viết bảng của GV. Cá biệt có GAĐT mà nội dung trên các Slide được sao chép nguyên văn ra từ giáo trình, đề cương bài giảng hay giáo án của GV, không được thực hiện đa phương tiện hóa. Điều này khi sử dụng đã dẫn đến tình trạng “đọc - nhìn - chép” làm triệt tiêu sự tích cực hóa quá trình nhận thức, tư duy của HV.

Thứ ba, sử dụng công cụ đa phương tiện trong GAĐT như: văn bản, hình ảnh, video, âm thanh, hình động... có chất lượng thấp, không thực sự phù hợp với nội dung cần truyền đạt hay cần minh họa, việc khai thác thông tin từ chính

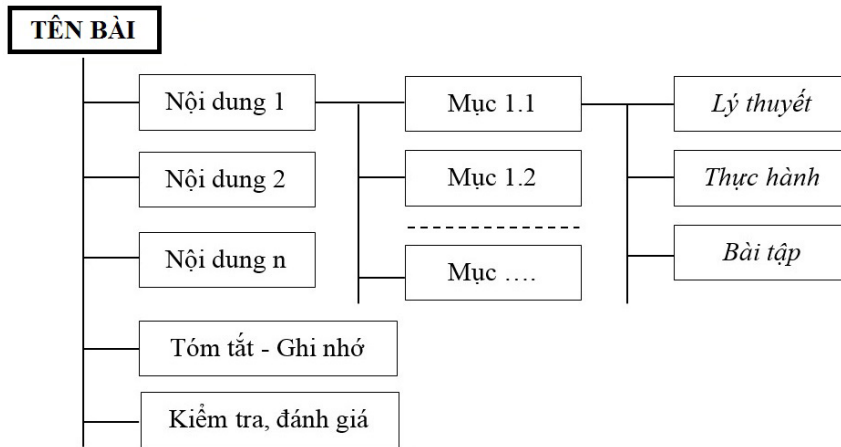
các công cụ đa phương tiện để minh chứng nội dung bài giảng chưa cao.

Thứ tư, nội dung các Slide trong GAĐT được thiết kế không đảm bảo về kỹ thuật, thiếu tính logic, trực quan dẫn đến hiệu quả sử dụng thấp, thậm chí còn phản tác dụng, làm phân tán sự tập trung chú ý của HV. Lỗi phổ biến là sử dụng không thống nhất về màu sắc, phông chữ, cỡ chữ; màu văn bản và màu nền không có sự tương phản; kích thước chữ quá nhỏ; lạm dụng các hiệu ứng, hoạt hình...

Để phát huy tối đa tác dụng của GAĐT trong quá trình giảng dạy nhằm phát huy tính sáng tạo, chủ động cho HV, bên cạnh những yêu cầu bắt buộc người GV cần phải thực hiện trước tiên là: xác định rõ yêu cầu về kiến thức, kỹ năng, thái độ mà HV cần đạt được qua tiết giảng; nghiên cứu nắm chắc nội dung toàn bài và trọng tâm từng tiết giảng; xây dựng tiến trình dạy học và kịch bản sư phạm; lựa chọn PPDH sẽ sử dụng; dự kiến phương tiện dạy học và thiết bị hỗ trợ cần có... thì việc thiết kế và sử dụng GAĐT phải đúng trình tự và đảm bảo tốt một số yêu cầu sau:

Thứ nhất, GAĐT phải có cấu trúc logic, rõ ràng bao quát nội dung bài học và từng tiết giảng; chú ý thiết kế các hoạt động của HV và phải có nội dung kiểm tra, đánh giá.

Quá trình giảng dạy, để đạt được hiệu quả cao thì một trong những yêu cầu quan trọng nhất là người GV phải lập được kế hoạch dạy học và soạn giáo án chi tiết cho từng giờ lên lớp. Tất cả các nội dung, phương pháp, những hoạt động cụ thể của GV và HV; hình thức, biện pháp kiểm tra đánh giá... phải được xem xét và ghi ngắn gọn theo thực tế dự kiến sẽ diễn ra trong mỗi giờ lên lớp. Nhằm đảm bảo tính hệ thống cho GAĐT, thuận tiện cho việc kiểm soát trong quá trình giảng dạy, tạo môi trường giao tiếp tốt giữa GV và HV, trên cơ sở nội dung của kế hoạch dạy học và giáo án đã chuẩn bị, người GV cần phải thực hiện việc mô hình hóa nhằm xây dựng được cấu trúc hình thức phù hợp cho GAĐT như hình 1.

Hình 1: Cấu trúc hình thức của một giáo án điện tử

Bên cạnh đó, người GV cần phải đổi mới cách soạn bài, đổi mới việc kiểm tra đánh giá. Khi soạn bài, GV phải tập trung thiết kế các hoạt động để hỗ trợ cho HV trong việc tự chiếm lĩnh kiến thức, sáng tạo trong nhận thức; việc kiểm tra, đánh giá kết quả bài học phải được tính đến ngay từ khi xác định mục tiêu bài học; nội dung kiểm tra đánh giá phải có trong GAĐT; GV nên sử dụng các loại câu hỏi ngắn để phát vấn hay dạng câu hỏi trắc nghiệm nhằm thu được tín hiệu ngược từ phía HV, từ đó kịp thời điều chỉnh hoạt động dạy học, bổ sung những lỗ hổng kiến thức của HV. Ngoài ra, GV cần chú ý hướng dẫn

HV phát triển kỹ năng và thói quen tự đánh giá.

Thứ hai, nội dung thể hiện trên GAĐT phải được thực hiện đa phương tiện hóa.

Đa phương tiện (Multimedia) là kĩ thuật mô phỏng và sử dụng nhiều dạng phương tiện chuyển hóa thông tin khác nhau. Trong GAĐT cần sử dụng tối đa các phương tiện như: hình ảnh, âm thanh, các đoạn video, lập sơ đồ, bảng biểu, phim minh họa, thực nghiệm... để minh chứng khi có thể. Việc thực hiện mô phỏng nội dung dưới dạng đa phương tiện nên theo quy trình như hình 2.

Hình 2: Quy trình thực hiện đa phương tiện hóa nội dung

Tất cả dữ liệu dưới dạng đa phương tiện khi sử dụng phải đảm bảo yêu cầu chính xác, đầy đủ về nội dung minh họa, có tính trực quan cao, thông tin thu hút... Trường hợp là nội dung văn bản cần phải tóm tắt dưới dạng “sơ đồ hóa”, sử dụng các “từ khóa” mang tính ghi nhớ, gợi mở. Dữ liệu đa phương tiện phải thể hiện dưới dạng tệp được lưu trữ vào cùng thư mục có tệp GAĐT, có thể tái sử dụng cho những bài giảng khác nhau.

Thứ ba, nội dung các Slide trong GAĐT phải đảm bảo yêu cầu kỹ thuật, tính thẩm mỹ, trực quan và sự linh hoạt khi sử dụng.

Từng phần nội dung thể hiện trên GAĐT, ngoài việc phải đảm bảo yêu cầu kỹ thuật, tính thẩm mỹ, trực quan khi sử dụng thì GAĐT được thiết kế phải thể hiện rõ tính linh hoạt là GV có thể sử dụng bất cứ trang nào, phần nào tùy theo mục đích sử dụng. Ngoài khả năng trình bày lý thuyết còn cho phép thực hiện phần minh họa, làm bài tập, thực hiện kiểm tra đánh giá đúng theo cấu trúc hình thức GAĐT đã xây dựng. Do đó, khi thiết kế GAĐT với Microsoft PowerPoint cần lưu ý một số vấn đề sau:

+ Về kĩ thuật: sử dụng Slide Master để quản lý thống nhất về màu sắc, phông chữ, cỡ chữ... trên tất cả các Slide; dùng Hyperlink để liên kết các slide với nhau; tận dụng tối đa các công cụ được thiết kế sẵn trong PowerPoint như: SmartArt, Table, Chart, Equation...

+ Về phông chữ: Sử dụng các phông chữ phổ biến, đơn giản, rõ ràng như: Times New Roman, Arial, Tahoma... thuộc bảng mã Unicode.

+ Về cỡ chữ: Chọn cỡ chữ phù hợp cho văn bản, không quá to hoặc quá nhỏ. Đối với các lớp học khoảng từ 60 - 70 HV thì dùng cỡ chữ từ 26 - 40, mỗi Slide chỉ nên bao gồm từ 8 đến 10 dòng.

+ Về màu chữ: màu chữ (Font color) phải phù hợp với màu nền (Fill color) của các Slide. Về màu sắc của nền hình cần tuân thủ nguyên tắc tương phản (Contrast), chỉ nên sử dụng chữ màu sậm (đen, xanh đậm, đỏ đậm...) trên nền

trắng hay nền màu sáng. Ngược lại, khi dùng màu nền sậm thì chỉ nên sử dụng chữ có màu sáng hay trắng.

Ngoài ra, không được dùng quá nhiều hiệu ứng làm cho HV bị phân tán sự tập trung vào bài học. GAĐT hoàn thành cần được đóng gói để đảm bảo khi sử dụng không mất tính logic, không mất liên kết, không bị xung đột giữa các phiên bản, có thể trình chiếu trên máy tính khác không cài PowerPoint.

Thứ tư, GAĐT phải được thiết kế sử dụng kết hợp với các PPDH khác nhau, chú trọng sử dụng các PPDH tích cực để phát huy tính sáng tạo, chủ động của HV.

PPDH tích cực là thuật ngữ được dùng để chỉ những phương pháp giáo dục, dạy học theo hướng phát huy tính tích cực, chủ động, sáng tạo của người học. Do đó, để phát huy hiệu quả việc thiết kế và sử dụng GAĐT nhằm phát huy tính sáng tạo, chủ động của HV thì người GV cần phải sử dụng phối kết hợp nhiều PPDH khác nhau (cả PPDH truyền thống lẫn PPDH hiện đại, tích cực). Cho dù GV có sử dụng PPDH nào thì cũng cần phải chú ý thiết kế các hoạt động tương tác giữa GV và HV trong tiết giảng.

Việc triển khai giảng dạy có sử dụng GAĐT, vấn đề khó khăn đối với các GV là làm sao chọn lựa được PPDH phù hợp ứng với các mục tiêu bài học đã đề ra. Để giải quyết vấn đề này, GV cần đối chiếu yêu cầu cụ thể của từng mục tiêu và những lợi ích mang lại trong từng PPDH. Thực tế cho thấy, GV có thể áp dụng một PPDH để đạt được nhiều hơn một mục tiêu và một mục tiêu cũng có thể được giảng dạy bằng nhiều phương pháp khác nhau. Việc lựa chọn PPDH phù hợp với nội dung giảng dạy cần tính đến các yếu tố: đặc điểm người học, cách thức tổ chức lớp học, quân số, các lợi ích mang lại cho người học của PPDH, phương tiện dạy học...

Tóm lại, ứng dụng CNTT vào quá trình dạy học là một đòi hỏi, một xu thế tất yếu để phát triển giáo dục hướng đến đạt được mục đích tích cực hóa hoạt động học tập của người

học nhằm nâng cao hiệu quả và chất lượng đào tạo. So với các PPDH truyền thống thì việc thiết kế và sử dụng GAĐT trên máy vi tính với sự hỗ trợ của hệ thống dạy học đa phương tiện đang là bước đột phá lớn. GAĐT có khả năng cung cấp thông tin đa dạng và phong phú, giúp GV giảng bài hấp dẫn và hiệu quả, giảm tính trừu tượng cho HV khi tiếp thu nội dung kiến thức mới. Ngoài ra, GAĐT sử dụng kết hợp với các PPDH tích cực sẽ là “*công cụ*” phát huy tốt nhất hoạt động nhận thức tự chủ, tính tích cực sáng tạo của HV.

Tuy nhiên, tùy theo đặc trưng từng môn học, mục tiêu dạy học, nội dung bài học, phương tiện dạy học... mà GV có thể vận dụng một cách linh hoạt và sáng tạo những kỹ thuật khác nhau khi thiết kế GAĐT để tránh đơn điệu, cứng nhắc. Với bất kỳ điều kiện và hoàn cảnh nào, nếu người GV có sự chuẩn bị kỹ lưỡng bản tư phạm chu đáo cho các tiết giảng cùng với kỹ năng thiết kế và sử dụng GAĐT theo những định hướng trên chắc chắn sẽ đem lại những giờ học hiệu quả, bổ ích, có hứng thú đối với cả GV và HV, sẽ phát huy tốt nhất vai trò chủ động, tích cực, sáng tạo của HV trong học tập đúng theo mục tiêu đổi mới PPDH cần hướng đến. Những kinh nghiệm về kỹ năng thiết kế và sử dụng GAĐT được đúc kết từ thực tiễn giảng dạy ở trên hy vọng rằng sẽ góp phần vào việc đổi mới PPDH nhằm đạt hiệu quả cao trong quá trình giảng dạy tại Trường Cao đẳng CSND II trong thời gian tới./.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

[1]. Lê Văn Hảo (2006), Sổ tay phương pháp giảng dạy và đánh giá, Trường Đại học Nha Trang, tr.6-46

[2]. Lê Thị Quỳnh Trang (2015), Ứng dụng công nghệ thông tin và Truyền thông để thiết kế giáo án dạy học tích cực điện tử, Kỷ yếu hội thảo khoa học công nghệ T5/2015

[3]. Ngô Thành Tứ (2008), tạp chí phát triển KH&CN, Tập 11, Số 10, tr.114-125